

NYHETSBRÄV 1:2020

(Publicerat 2020-03-01)

I. Föreläsning i Alingsås 5 mars

För ett tag sedan kom jag i kontakt med Patrik Stigsson som är inblandad i två Alingsåsaktiviteter, nämligen [Alingsås Filosofibar](#) och podden [Magiskt Tänkande](#).

Och resultatet av vår kontakt blev att vi kom överens om att 5 mars var den bästa dagen för mig att göra ett framträdande på just Alingsås Filosofibar. Det hela kommer att utspelas på MX Rockbar som ligger på Norra Strömgatan 40. Det är insläpp 18.00 och tanken är att jag skall börja mitt orerande 19.00.

Föreläsningens titel är "Vart är världen på väg?" som ju också är titeln på [min senaste bok](#). Ytterligare information om denna begivenhet finns [här](#).

Och när jag ändå är i Alingsås så blir det också inspelning av ett poddavsnitt för senare publicering på diverse ställen i poddvärlden utöver hemsidan för [Magiskt tänkande](#) som t.ex. [Acast](#), [Podbean](#) och [Spotify](#). Och då kommer jag hedersamt nog att finnas med i den familj av kloka tänkare som tidigare framträtt i podden som t.ex. Jonna Bornemark, Mikael Kurkiala och Per Johansson.

II. Civilisationskollaps eller civilisationsskifte – apokalyptiska hållningar kväver djup samhällsomdanande kreativitet

Personligen är jag strängt taget född med känslan att världen i väsentliga avseenden är på fel väg. Jag minns hur jag som mycket ung satt i skolbänken och inte kunde befria mig från känslan att allt snack om fantastiska framtidsutsikter för den upplyst vetenskapliga och moderna världen var skevt och vilseledande på något sätt som jag inte riktigt kunde greppa eller artikulera. Jag hade alltså inga argument eller kunskaper till stöd för den här känslan. Den bara fanns där som ett slags varseblivning. Stark och omöjlig att bortse ifrån. Och den gjorde mig avvaktande och misstänksam och bidrog därför kraftfullt till att jag hade svårt att se hur jag skulle kunna hitta en roll i ett samhälle som jag inte trodde på.

Jag har på äldre dar börjat jämföra mig med gubbar med väderben, dvs. gubbar som känner kommande väderomslag i oftast ett av sina ben. Och när dessa gubbar fått väderomslagskänslan i sitt ben så har de svårt att tro på meteorologer som förkunnar att det inte stundar väderomslag. Och denna min "väderomslagskänsla" ställde till det för mig i många år. Jag kände mig helt ensam i min syn på vart världen var på väg. Och jag kunde inte heller hitta ett sätt att artikulera min känsla. Så småningom blev det ungdomsrevolt och 1968. Den påverkade mig väl något, men jag kände mig aldrig hemma i all vurm för FNL och Kina.

Det var först när jag kom i kontakt med historiefilosofin som jag upplevde att jag skulle kunna få hjälp att tolka min egen känsla inför världen. Det var en omtumlande upplevelse. På sätt och vis påminner upplevelsen om en motsvarighet i tankevärlden till hur en man, som lidit skeppsbrott och med hjälp

av några plankor flutit runt på havet ensam, desorienterad och förtvivlad, plötsligt spolats upp på en ö befolkad av tankefränder. Jag blev fullständigt euforisk inför mötet med allehanda gubbar som hade funderat och skrivit i termer av civilisationers uppgång och fall. Äntligen kände jag mig hemma.

En varm känsla av bekräftelse genomströmmade mitt tankeliv. I all min obetydlighet kände jag det som att jag nu hittat mina kollegor. Och allt sedan dess har jag försökt att på djupet förstå, artikulera och vidareutveckla det perspektiv som fört mig i kontakt med den historiefilosofiska tankevärlden. Egendomligt nog kände jag mig som att jag fick hjälp av mina tankefränder att erinra mig sådant som jag på sätt och vis redan visste. I början läste jag verk av herrar som Pitirim Sorokin, Oswald Spengler och Arnold Toynbee som besatt. Och jag försökte också göra något av min tankepassion inom den akademiska världen.

Men det var ogörligt. Åtminstone för mig. Det fanns ju en massiv övertygelse på den institution där jag befann mig om att historiefilosofi grundad i något slags teleologiskt tänkande var överspelat och därmed i praktiken helt irrelevant i vår moderna tid. Vi hade helt enkelt växt ifrån sådana dumheter, och skulle någon – exempelvis jag – nödvändigtvis intressera sig för dylikt tänkande så förväntades, eller rättare sagt krävdes, en av Karl Poppers föreställningar inspirerad intellektuell massaker på tanketraditionen ifråga.

Något sådant var jag ju inte intresserad av att försöka mig på, så jag tog en bakväg ut ur den akademiska världen med den ironiska men kanske mest putslystiga kommentaren att om jag hade klarat mig i 35 år utan doktorshatt så skulle säkert min basker duga bra även i fortsättningen.

Sedan den här skiljevägen i mitt liv har jag med skiftande framgång försökt komma vidare på mitt tankespår. Och i förhållande till hur ensam och desorienterad jag kände mig som ung är jag mycket nöjd och tacksam över hur livet gestaltat sig. Några märkvärdiga framgångar i världens ögon har ju inte kommit min väg. Och lika bra är kanske det. För kommer man in på det spåret finns det ju alltid risk att framgången i sig blir viktig, och därmed själsligt korrupperande. Jag känner i varje fall att jag har varit sann mot mig själv, och att jag fortfarande kör på som om jag hade min bästa tid framför mig. Måhända lätt patetiskt för en snart 74-årig gubbe. Men det är så läget är.

Jag kan också bekänna att det i viss mening hade känts betydligt bättre om det hade visat sig att mina tidiga aningar om vart världen är på väg hade varit uppenbart felaktiga. Men så är ju knappast fallet. Det mesta tyder enligt min mening på att de problem som vår värld hemsöks av har dimensioner som hotar att bli så svårhanterliga att slutresultatet mycket väl skulle i efterhand kunna beskrivas som en civilisationskollaps.

Vän av ordning kan rimligen vid det här laget fråga sig varför jag inleder en betraktelse med titeln "Civilisationskollaps eller civilisationsskifte – apokalyptiska hållningar kväver djup samhällsomdanande kreativitet" med dessa högst

personliga reflektioner. Och svaret på den frågan är enkelt. Även om inledningens innehåll väl inte direkt är någon överraskning för de flesta vill jag ändå, för dem som kanske nu läser sina första rader skrivna av mig, klargöra var jag så att säga kommer ifrån när jag nu ämnar inrikta mig på något av det som bekymrar mig i det nuvarande sättet att hantera den kollektivt framväxande känslan av att det stundar tumultariskt omprövande tider.

Det som kanske bekymrar mig mest efter att i decennier ha studerat den självgodna oemottagligheten för idén att det moderna samhället följer en ohållbar utvecklingslogik är hur allt fler frågor får något apokalyptiskt över sig, dvs. betraktas i ljuset av föreställningen att om undergången skall kunna undvikas så måste alla ha den rätta och fullständigt tvivelbefriade tron på det goda. Det kanske främsta exemplet är hur populärt det har blivit för många att framträda som klimatapokalyptiker. Allt har blivit den förbannade koldioxidens fel. Antikrist har fruktats i den kristna traditionen, och nu är han här i form av den vedervärdiga koldioxiden. Och budskapet förkunnas att jorden snart kommer att vara ett katastrofalt hett helvete om vi inte gör bättring och tar avstånd från antikrist, koldioxiden.

Och för alla som tror att denna utsaga innebär att jag nu kommer ut som s.k. klimatförnekare så kan jag säga att så inte alls är fallet. Jag är i och för sig inte säker på vad som kommer att mest radikalt, effektivt och snabbast sätta stopp för den moderna civilisationens ohållbara framfart på jorden. Men en sak är klar, situationen är inte så enkel att det går att urskilja en enda orsak till att utvecklingen är ohållbar. Och det innebär i sin tur att koldioxidutsläppen inte heller är den enda boven i sammanhanget. Visst närmar vi oss vägs ände. Men situationen är högst komplex.

Men, och det är därför jag reagerar, den ensidiga strängt taget apokalyptiska fokuseringen på koldioxid ökar enligt mitt sätt att tänka riskerna för ett onödigt destruktivt uppenbarande av den moderna civilisationens ohållbarhet. Som jag ser det är fixeringen vid koldioxiden en desperat frukt av den mentalitet som drivit och driver det moderna projektet allt längre mot kollapsens gräns. En mentalitet vars hjärtpunkt är den högmodiga idén att när en viss sorts materialistiskt och reduktionistiskt tänkande hade sprängt den förmoderna tidens teologiska bojar så blev människans vetenskapligt skolade intelligens fri att ge henne den makt som fordom var Gud given i de tider då hans allvetenhet och allmakt inte var ifrågasatt.

Visionen är alltså att människans sanna position är att sätta sig i den förmodat inbillat existerande allsmäktige Gudens ställe och med vetenskapens hjälp skaffa sig den kunskap som kommer att skänka kontroll och makt över allt. En mentalitet som inte bara drivit fram den nuvarande krissituationen, utan den har också sådan makt över sinnena att den förväntas kunna generera de nödvändiga lösningarna. Tillspetsat uttryckt påminner logiken i detta om inställningen att ingen brunn är så djup att man inte kan gräva sig ur den.

Enligt mitt perspektiv på tingen handlar civilisationskollapsen djupast sett inte om de dramatiska yttre skeenden som över en viss tid fullbordar kollapsen utan om den mentalitet – med tillhörande system av föreställningar om livet, världen och människorna – som ligger till det som skulle kunna kallas axiomatisk grund för hur man inom civilisationen ifråga motiverar och rättfärdigar det agerande som utlöser civilisationskollapsen. En framträdande egenhet hos människan är ju hennes förmåga att övertyga sig själv om att hon i varje givet ögonblick har rätten på sin sida i sitt agerande alldeles oavsett hur saken kan bedömas ur ett annat och mer upplyst perspektiv. Det som fundamentalt driver en civilisationskollaps är alltså de icke erkända och inte heller förstådda katastrofala bristerna och begränsningarna i den utvecklingslogik som man följer tills man berusad av framgång kommer till den punkt i utvecklingen när det som i viss mening hade varit rätt och utvecklingsbefrämjande visar sig inte längre vara det.

Det som gör att civilisationskollapsen blir nödvändig är enkelt uttryckt att ett givet civilisationsbygge stelnat på de inre planerna så att ett slags stirra-sig-blind-rigiditet gör makteliten oförmögen att hantera rådande problem på något annat sätt än att åtgärderna i realiteten förvärrar de problem som de är tänkta att lösa.

Och innan denna från ett perspektiv sorgligt, och från andra perspektiv dessvärre dramatiskt destruktiva, dans definitivt kommit till vägs ände utvecklas en hårt polariserad maktkamp mellan företrädare för den gamla och i många avseenden ärofullt framgångsrika, men nu som djupt bristfällig avslöjade, utvecklingslogiken och spirande försök till reell förnyelse. För att låna en term från religionernas historia är det nu som kättarna lever farligt.

Som jag ser det är vi mitt uppe i en tid då maktelitens villrådighet har blivit så djup att den behöver kamoufleras bakom en högljudd och polariserande tvärsäkerhet. Men samtidigt är det ju inte så enkelt att alla som inte viker ner sig för maktens budskap utan står fram som ett slags kättare gör det på en plattform som på något konstruktivt sätt avviker från den rådande utvecklingslogiken. Mycket av det polariserade ståhejet är ett familjegräl, om det hela skulle uttryckas med psykologisk terminologi.

Men nyckeln till det som kan transformera en civilisationskollaps till ett civilisationsskifte är hur maktkampen mellan den ohållbara utvecklingslogiken och ansatserna till en ny utvecklingslogik hanteras. Skulle det uttryckas enkelt så är det viktigt att de reella kättarna, dvs. de reella bärarna av den kreativitet som på sikt kan komma att utkristalliseras till en ny och för framtiden hållbar utvecklingslogik, inte blir alltför hårt åtgångna av den gamla ordningens makthavare.

Och det är ur det här perspektivet som jag känner mig en smula beklämd inför att allt fler frågor får något apokalyptiskt över sig. Det finns förstås mycket att säga om nackdelarna med ett överdramatiserat, skevt och polariserat förhållningssätt till viktiga sakfrågor. Men det kanske främsta problemet med en sådan hållning

till en fråga är att den så att säga suger upp det mesta kreativitetssyret ur samhällsrummet. Tvärsäkerheten om vad som behöver göras för att framtiden skall bli bra eller åtminstone dräglig gör att fokuseringen blir så krampartad, begränsad och intolerant att det fundamentala nyskapande som – för den öppne och med tillräcklig kunskap rustade – finns tillgängligt i nuet riskerar att falla helt utanför tillåtna ramar. I klimatfrågan har ju t.ex. den apokalyptiska hållningen drivits så långt att den som inte sjunger med helhjärtat i det dominerande synsättet får finna sig i att inte bara stämplas som klimatförnekare och därmed som ond, utan också marginaliseras alldeles oavsett vilken position i den samhälleliga anseendehierarkin vederbörande tidigare innehaft.

När den här typen av polariserad hållning drivs tillräckligt långt så hamnar vi i det som i ett delvis annat sammanhang myntades som den enda vägens politik. Och det betyder i klartext att den mentalitet som styr tänkandet kring de förmodade lösningarna är samma mentalitet som skapat problemen. Och framgången blir därefter.

Jag är naturligtvis inte så naiv att jag tror att jag har kraft att nämnvärt påverka de här processerna. Men jag vill åtminstone sända ut en liten ton av att det är viktigt att skapa utrymme för att det som inte är godkänt av rättänkandets värnare kan odlas. All djup kreativitet spränger ramar. Och det betyder att företrädarna för de ramar som kreativiteten hotar spränga naturligtvis uppfattar ett hot, även om den känslan rationaliseras till ett bevis för att det är ens egen klokhet som gör att man bör motarbeta eller helst eliminera det nya.

Så jag vill därför vädja till alla, som känner sig berörda, att undvika att dras med i polariserande apokalyptiska föreställningar. Det finns tillräckligt många som gör det så just din energi behöver inte läggas på det. Engagera dig i stället helhjärtat för sådant som röjer en öppenhet för en ny utvecklingslogik. Eller uttryckt på ett annat sätt: Låt dem som omedvetet jobbar för en civilisationskollaps sköta sitt medan du satsar på att bidra till insatser som ökar sannolikheten för att vi människor kan transformera den hotande civilisationskollapsen till ett framgångsrikt civilisationsskifte.

III. En inbjudan till en tankelabyrint

Att på djupet förstå hur man skall kunna hitta sin rätta plats i spänningsfältet mellan en civilisationskollaps och ett civilisationsskifte är en svår fråga sammanvävd som den är med ens personliga mognadsutveckling. En liten sak som jag kan bidra med i sammanhanget är t.ex. min senaste bok – *Vart är världen på väg?*. Den är en tankelabyrint – med många dimensioner – som det kanske inte är så lätt att orientera sig i. Men tar man sig igenom den kan nya insikter frigöras i ens eget inre. Den finns förstås i bokhandeln, om man inte köper den direkt från mig. Vilket ju också går bra. Nödvändig inköpsinformation för köp från mig finns [här](#).

IV. Glöm inte

- A. Premiäromgången av Athena Senior som går av stapeln 17-19 april. Det vågar jag lova kommer att bli en givande upplevelse för deltagarna. Att åldras har ju sina sidor, men vi i kursledningen tror mycket på att vi tillsammans med kursdeltagarna skall kunna skapa en atmosfär som gör att vi kan fördjupa försoningen med hur våra liv varit. Det är nämligen nyckeln till att vi kan åldras på ett sätt som gör att vår inre kärleksfullhet lyser fram klart och kraftfullt. Mer information om Athena Senior finns [här](#).
- B. Den fjärde omgången av Hillesgårdsakademins ledarutbildning Banbrytande ledarskap är planerad att börja med den första av tre moduler 27-29 maj. Mer information om utbildningen finns [här](#). Och skulle du vilja lyssna på de poddar som vi börjat publicera så sök på "banbrytande ledarskap" där poddar finns. Eller klicka [här](#).
- C. Den andra omgången av Athena Ungdom, det mycket lyckade ungdomsläger fokuserat kring de stora livsfrågorna som vi genomförde förra sommaren. I år går det hela av stapeln 2-9 augusti på Hillesgården. Mer information om Athena Ungdom finns [här](#). Inte minst kan du se på en film där tidigare kursdeltagare uttalar sig om vad de fick uppleva. Och hör du inte själv till målgruppen – alltså är mellan 15 och 20 år gammal – så har du kanske barn eller barnbarn i den åldern som skulle kunna ha stor glädje av det här lägret för att hitta en klok och bra väg framåt i livet.